

Routio

Ohjeita Roution Kulttuuripolkujen kierrokselle

Voit kiertää joko lyhyemmän ja pidemmän lenkin (kohteet 2–12 tai 13–35). Molemmat reitit alkavat kohteesta 1. Voit myös vaihtaa lenkkien välillä Eroportintiellä Hiidensalmen vieressä, jolloin lenkeistä tulee tasamittaisemmat (kohteet 1–7, 24–36 tai 1, 13–23, 8–12). Pidempi lenkki on kuutisen kilometriä pitkä, joten suosittelemme mukaan vesipulloa, mahdollisesti jopa pieniä eväitä ja kärsivällistä mieltä. Routio on hyvin mäkinen paikka, joten korkeuseroja tulee jokaisella reitillä. Karttaan on piirretty myös esteettömät vaihtoehdot. Routionmäellä ei ole kauppaa tai kioskia. WC-tilat löytyvät Monitoimijatalolta sen aukioloaikaikoina ja rannassa on kesäisin bajamaja.

Kulttuuripolkujen kierroksilla on mahdollista syventyä myös kokemuksillisiin harjoitteisiin, joista voit lukea lisää allaolevasta infolaatikosta.

Routiosta

Routio on Lohjan 22. kaupunginosa, keskustasta pohjoiseen kolmen kilometrin päässä oleva lähiö. Alue sijaitsee Sammattiin johtavan Rajaportin välissä sekä ulottuu pohjoiseen Routiontien suuntaan Karnaisten kylään saakka.

Routio oli osa Lohjan maalaiskuntaa vuodesta 1867. Lohjan maalaiskunnasta erotettiin Lohjan kauppala (nykyinen Lohjan keskusta muutamine lähialueineen), joka muuttui Lohjan kaupungiksi 1969. Maalaiskunnan nimi muuttui Lohjan kunnaksi 1978. Kunta ja kaupunki yhdistyivät jälleen vuonna 1997. Uusi kaupunki on kaksikielinen ja se otti käyttöönsä Lohjan kunnan vaakunan. Lohja viettää 700-vuotisjuhliansa vuonna 2023.

Roution kaupunginosaan kuuluvat Routionmäki, pohjoisosan Vanha-Routio ja Hiittisen kylä. Nimen Routio on arveltu tulevan sanasta Rautia, joka tarkoittaa seppää. Myös Rautjoki voi olla nimen taustalla, siitä lyhennys Rautio.

Lohjan vanhimmat asutuslöydöt ovat kahdeksantuhannen vuoden takaa. Hiitin eli Hiidenkylän mailla asutusta on ollut jo 400–700-luvuilla. Hiiden kartano on entinen ratsutila, jonka omistajat tiedetään vuodesta 1540 alkaen. Se käsittää kantatilan lisäksi siihen 1580-luvulla, 1590-luvulla, noin 1600 ja noin 1605 liitetyt neljä tilaa.

Hiiden kartanon ja Roution ratsutilan maista erotettiin tontteja siirtoväelle 1940-luvun lopulla ja 1950-luvun alussa. Ensin rakentui pieniä omakotitaloja, rintamamiestaloja ja sahan asuintaloja.

Aluetta alettiin kehittää nykyiseen muotoonsa 1960-luvulla. Vuonna 1964 Lohjan maalaiskunta osti maita Hiiden rusthollin maista ja 1965 maalaiskunta asetti toimikunnan valmistelemaan hanketta. Kaupunkimaisen Roution historiassa merkittävin vaihe oli 1970- ja -80-luvuilla. Silloin Lohjalle muutti muualta Suomesta suuria perheitä ja heille rakennettiin Routionmäelle suuria kerrostaloja. Samaan aikaan lähiö muuttui myös levottomammaksi ja kärsi tyypillisistä asuinalueen häiriöistä.

Tähän tarpeeseen perustettiin vuonna 1977 Routioseura ry. Se on Lohjan vanhin asukasyhdistys. Toimintansa alussa se järjesti paljon ohjelmaa alueen nuorille, millä pyrittiin rauhoittamaan aluetta. Huono maine on säilynyt pitkään, vaikka nykyään Routio on rauhallinen asuinalue.

Roution asukasluku on n. 2500 asukasta. Uusia tontteja on paljon tarjolla ja vähitellen alue yhdistyy kohti Lohjan keskustaa. Tällä hetkellä Routiolta löytyy vanhoja sekä uusia omakotitaloja, osake- ja vuokrakerrostaloja sekä hulppeitakin rantataloja.

Routiota on kutsuttu myös Lohjan puutarhakaupunginosaksi. Luonnonläheisempää aluetta on vaikea löytää. Pihoidilla on asukkaille suuri merkitys niin kerros- kuin omakotitaloissakin.

Lohjan seudun kasvillisuus on erityisen monimuotoista ja rehevää ja kasvisto rikasta. Esimerkiksi uhanalaisten kasvilajien määrä on Lohjalla tavallista suurempi. Lohjan seutu on myös Suomen parhaita kämmekkäalueita.

Luonnon rikkauteen on syynä ennen kaikkea kallio- ja maaperän kalkkipitoisuus. Erityisesti Lohjanjärven ympäristö poikkeaa kasvillisuudeltaan muusta Etelä-Suomesta ja sisältää runsaasti arvokkaita kohteita.

Lohjalle ominaista ja muualla harvinaista kasvillisuutta edustavat lehdot, kalkkikalliokasvillisuus, lettosuot ja lähteiköt sekä paikoin myös harjukasvillisuus. Uhanalaisten lajien määrä on Lohjan seudulla poikkeuksellisen korkea verrattuna muihin Uudenmaan alueen kuntiin. Lisäksi monilla kasvilajeilla on Suomessa runsaimmin kasvupaikkoja juuri Lohjalla.

Muuhun Etelä-Suomeen verrattuna alueella esiintyy erityisen paljon pähkinäpensasta ja sinivuokkoa. Oman leimansa kasvillisuuteen antaa myös kalkkipitoinen maaperä, jota on laaja esiintymä Lohjanjärven ympärillä. Kalkkivaikutus yhdistettynä järvien luomaan lauhaan mikroilmastoon, sekä lounainen sijainti, mahdollistavat Lohjan seudun runsaan lehtokasvillisuuden.

Aluetta ympäröivä vesi on myös tärkeä elementti: Lohjanjärvi etelässä, Hiidensalmi ja Moisionlahti idässä sekä Hormajärvi lännessä. Lohjanjärven luonto kuuluu Suomen eteläisimpään kasvivyöhykkeeseen eli niin sanottuun tammivyöhykkeeseen. Tammen luontainen kasvialue seuraa Lohjanjärven pohjoisrantaa.

Kokemukselliset harjoitteet tunnistat vaaleanpunaisesta taustasta.

Routio monin aistein

"Routio on omanlaisensa mäki"

Hei ja tervetuloa kokemaan Roution kulttuuripolulle luotuja kokemuksellisia harjoitteita. Harjoitteet tarjoavat erilaisia virittäytymisiä äänimaisemaan ja kutsuvat tunnustelemaan paikan ja ajan vaikutuksia omaan läsnäoloon ja liikkeeseen. Lisäksi ne tarjoavat kokemuksellisen tason reitin kohdekuvauksissa kerrottujen kulttuurihistoriallisten sisältöjen rinnalle. Harjoitteet ovat saaneet vaikutteita Routiolla tapaamiemme ihmisten kanssa käydyistä keskusteluista ja eri paikkoihin liittyvistä kommentteista ja muistoista.

Yleisohjeita

Harjoitukset ovat omatoimisia, vapaaehtoisia ja tapahtuvat jokaisen omalla vastuulla. Harjoituksia tehdessäsi pidäthän huolta itsestäsi ja otat samalla huomioon myös toiset ihmiset, eläimet, kulkuneuvot ja kasvit. Lisäksi on hyvä varmistaa, ettet ole kenenkään tiellä tai aiheuta toiminnallasi minkäänlaista haittaa tai vahinkoa. Harjoituksia tehdessä on tärkeää pysyä koko ajan tietoisena siitä mitä teet ja mitä ympärilläsi tapahtuu.

Harjoitteita voi lähestyä uteliaasti ihmetellen, kiireettömästi ja pysähdellenkin. Kannustamme sinua tarkkailemaan miten havainnot ja miten havaintosi sinulle jäsentyvät. Lisäksi voi olla myös kiinnostavaa huomioida miten vuorokauden- ja vuodenajat vaikuttavat ympäristöön sekä siihen mitä havaitset. Harjoitteita tehdessäsi saatat huomata, että asioita alkaa "nousta esiin" ikään kuin itsestään, vaikka ympäristössä sinänsä ei tapahtuisikaan radikaaleja muutoksia.

Tulokulmia liikkeeseen

Me kaikki olemme liikkujia ja meissä kaikissa on liikettä. Myös liike on aisti ja aistit kiinnittävät meidät kokijoina nykyhetkeen. Kokemuksellisuudelle herkistyminen auttaa meitä tunnistamaan ja havaitsemaan minkälaisia olemme liikkujina ja liikkeessä ollessamme. Näin voimme myös huomata eroja liikkeen suorittamisen ja sen kokemisen välillä. Pienikin liike voi olla iso kokemus. Myös ympäristöllä on vaikutuksensa meihin liikkujina. Ympäristön ominaisuudet kuten korkeuserot, pinnanmuodot, säätila, kaupunkisuunnittelu, kasvillisuus, eläimet, paikan tuttuus tai tuntemattomuus vaikuttavat meihin niin liikkujina kuin kokijoina.

Äänen ominaisuuksia

Jos kuuloaistimme toimii, kuulemme erilaisia ääniä tauotta läpi koko elämämme ajan. Siitä huolimatta emme välttämättä ole aina kovin tietoisia meitä ympäröivistä äänistä ja ääniympäristöistä. Roution kulttuuripolun yhteydestä löytyvien kuunteluharjoitusten tarkoituksena on avata kuuntelua ja herkistää sitä Routiolta löytyville erilaisille ääniympäristöille ja niiden sisältämille äänille. Voit tehdä kuunteluharjoitteita haluamallasi tavalla ja antaa huomiosi liikkua äänestä toiseen omalla painollaan. Halutessasi voit kuitenkin yrittää ohjata ja suunnata kuuntelua sekä keskittymistä tietoisemmin ja kiinnittää huomiota esimerkiksi seuraaviin äänen ominaisuuksiin.

- * Äänilähde
- * Äänenvoimakkuus: erittäin hiljainen - todella voimakas
- * Äänen korkeus: korkea - matala, tasainen - muuttuva
- * Äänen erottuvuus: heikosti erottuva - selvästi erottuva

- * Äänen etäisyys: lähellä - kaukana.
- * Äänen suunta 360°: edessä, takana, ylhäällä, alhaalla, vasemmalla, oikealla
- * Äänen nopeus: hidas - nopea
- * Äänen luonne: kertaluonteinen - toistuva, epärytmisen - rytmisen

1. Monitoimijatalo

Routiolaiset lapset kävivät ensin kansakoulua Hiiden koulussa, josta tuli pian ahdas ja koulumatka sinne oli vaarallinen, kun Karstuntien varrella ei vielä ollut kevyen liikenteen tietä. Vuonna 1973 silloinen Lohjan maalaiskunta perusti Routiolle ensimmäisen koulun, 1-2-luokkalaisille tarkoitetun korttelikoulun. Se sijaitsi Kalliomäentien varrella paikalla, johon myöhemmin rakennettiin kohdassa 4 esitelty päiväkot.

Syyslukukauden 1976 alussa Lohjalla siirryttiin peruskouluun ja Routiolle rakennettiin silloisen Lohjan maalaiskunnan ensimmäinen peruskoulun ala-astetta varten suunniteltu koulutalo. Roution ala-aseen koulu aloitti toimintansa syksyllä 1977. Oppilasmäärän kasvaessa koulua laajennettiin jo 1982, jolloin koulu sai myös asianmukaisen liikuntasalin. Seuraava laajennus oli 1993 Routiolle muuttanutta Jalavan erityiskoulua varten.

2010-luvulla koulun vanha osa oli laajan peruskorjauksen tarpeessa eikä enää vastannut peruskoulun ajanmukaisia tarpeita. Lohjan kaupunki rakennutti sen tilalle 2017 käyttöönotetun Routionmäen monitoimijatalon. Vuoden 1993 laajennus yhdistettiin uuteen rakennukseen. Roution koulun vieressä oli aiemmin vuonna 1987 rakennettu erillinen nuorisotalo, joka purettiin monitoimijatalon valmistuttua.

Monitoimijatalossa on alakoulun ja Jalavan erityiskoulun lisäksi päiväkot, nuorisotiloja sekä kirjasto. Talon teemana on luonto. Se näkyy monella tavalla talossa. Talon akustiikka on toteutettu luonnonmateriaaleilla. Sisäseiniä koristavat luontoon liittyvät kuvat. Ruokalassa on mm. kuva aidon kokoisesta hirvestä sekä Routiolle tyypillisiä mäntyjä. Talon tilat ovat talon nimen tapaan monitoimisia. Ne ovat jaettavia ja yhdisteltäviä. Ruokalaa ja liikuntasalia yhdistää sivuun vedettävä seinä, samoin luokkatiloja voidaan jakaa. Koulu on pulpetiton, on paljon erilaisia työskentely- ja ryhmätiloja sekä erilaisia istuimia.

Siirtyminen lapsen kasvaessa tilasta toiseen on luontevaa, koska päiväkot ja koulu esimerkiksi ruokailevat yhdessä. Muutenkin yhteistyö eri työmuotojen kesken on koko talon kattavaa. Talon teemaan sopien päiväkot on luontopainotteinen. Koululla on myös oma koulupuutarha alempana Roution mäessä.

Aulassa on omatoimikirjasto, joka on päivisin talonväen ja iltaisin asukkaiden käytössä.

Talon ovat suunnitelleet Arkkitehdit Korolainen ja Heino Oy.

Roution monitoimijatalo

<https://www.rakennusfakta.fi/routionmaen-monitoimitalohanke-havumetsantie-4/project.html>

Roution koulun piha - kuunteluun virittäytyminen

Halutessasi voit aloittaa Roution kulttuuripolku -kierroksen yksinkertaisella virittäytymisellä, jonka tavoitteena on tuoda läsnä olevaksi tähän hetkeen ja herkistää kuuntelua sekä muuta aistimista.

Aluksi etsi itsellesi lähiympäristöstä sellainen paikka, joka tuntuu mieluisalta ja jossa voit seistä tai istua hetken aikaa kaikessa rauhassa. Sopivan paikan löydettyäsi, voit hengittää muutaman kerran syvään sisään ja ulos ja antaa sen jälkeen hengityksen tasaantua. Yritä päästää irti kiireen tunnusta ja antaa mielessäsi risteilevien ajatusten mennä menojaan. Tämän jälkeen voit kiinnittää huomiosi siihen, miltä korvasi, kätesi, jalkasi ja jalkapohjasi – koko kehosi tänään tuntuu?

Seuraavaksi voit nostaa kätesi korvillesi ja sulkea ne kevyesti kämmentesi sisään. Ulkomaailman äänien vaimentuessa kohdista huomiosi niihin ääniin, jotka kuuluvat kehostasi, kuten hengityksen kohinaan ja sen rytmiin. Voit halutessasi myös sulkea silmäsi. Keskity kuuntelemaan muutaman minuutin ajan näitä sisäisiä ääniä. Tämän jälkeen voit liu'uttaa kämmenesi hitaasti pois korvilta ja samalla tarkkailla sitä, miten ulkomaailman äänet tulevat vähin erin kuuluville ja jättävät alleen ne äänet, jotka kuulit vielä hetkeä aikaisemmin. Pyri nyt kuuntelemaan ympäristön ääniä uusin, avonaisemmin ja tarkemmin korvin. Ikään kuin kuulisit jokaisen äänen ensimmäistä kertaa elämässäsi.

Aluksi ääniä ei tarvitse yrittää tunnistaa. Tarkkaavaisuutesi voi vain kellua levollisesti äänten virrassa ja sen mukana. Todennäköisesti jonkin ajan kuluttua kuulemistasi äänistä alkaa piirtyä esiin yksityiskohtia ja mielesi alkaa automaattisesti kiinnittää niihin huomiota ja tunnistaa niitä.

Tässä vaiheessa voit hetken aikaa keskittyä tarkkaavaisemmin ympäriltäsi kuuluviin yksittäisiin ääniin, tunnistaa niitä ja havainnoida niiden ominaisuuksia sekä sitä, miten ne yhdessä muodostavat laajemman äänellisen kokonaisuuden, ääniympäristön. Voit käyttää kuuntelun tukena tässä tekstissä aiemmin mainittua listaa äänen ominaisuuksista. Äänten ominaisuuksien lisäksi voit havainnoida myös sitä, miten sinä kuuntelijana kuuntelet ja reagoit ääniin sekä sitä minkälaisia ajatuksia, assosiaatioita ja tunteita ne sinussa herättävät. Halutessasi voit pohtia myös seuraavia kysymyksiä.

- Minkälaisiin ääniin huomiosi kiinnittyy ensimmäisenä?
- Voitko itse vaikuttaa siihen mitä kuulet ja kuuntelet, vai käyttäytyykö kuulosi ikään kuin automaattisesti?
- Pystytkö keskittymään sellaisiin ääniin, jotka meinaavat jäädä muiden äänien alle tai muuten vain havaitsematta?

Virittäytymisen päätteeksi voit olla vielä hetken aikaa paikallasi, päästä hiljalleen irti harjoituksesta ja vain kuunnella ympäristöstä kantautuvien äänten kirjoa. Halutessasi voit

ylläpitää tietoisempaa kuuntelua koko Roution kulttuuripolku -kierroksen ajan tai palata yhteen tai useampaan edellä mainituista kuunteluharjoitteista sinulle sopivana hetkenä.

"Täällä voi kuulla jopa satakielen"

" Voit myös kuulla muiden lintujen ääniä esim. variksia ja sorsia tai kun muuttolinnut tulevat, varikset ja oravat puussa nahistelemassa, koirien haukkua, eri vuodenaikoina järveltä kuuluvia ääniä, veneitä, skoottereita, jään ääniä, moottorikelkkoja, lasten ääniä, etäämpänä kuuluvat kalkkitehtaan äänet, hiljaisuutta, liikenteen huminaa, kaskaita kesäyössä, tuulen suhinaa puiden latvoissa, paljaiden jalkojen pehmeitä askelluksia metsäpolulla, frisbeegolf -pelaamisen ääniä, ruohonleikkureita, mehiläisiä..."

2. Vanha Roution tie.

Vanha tie Hiidensalmesta Roution ratsutilalle erkani ensin Hiiden ratsutilalle ja sitten edelleen Paloniemeen ja Karstulle johtavasta tiestä siinä, jossa nyt on Eroportintien ja Routiontien risteys. Eroportintien nimi tulee siitä, että tiet haarautuivat paikalla olleen portin kohdalla. Vanha Routiolle johtava tie nousi mäen yli samaa reittiä, jossa nyt on Routiontieltä mäelle johtava kevyen liikenteen tie. Vanha Roution tie näkyy vanhimmassa käytettävissä olevassa 1700-luvun lopun kartassa, mutta se on ollut varmasti olemassa jo paljon aikaisemmin. Tie oli käytettävissä 1970-luvulle saakka ja se on edelleen pääosin olemassa osana Roution nykyistä tieverkkoa. Mäen laelta vanha tie jatkui nykyiselle koululle ja sitten sen pihan kautta laskeutuakseen sitten nykyisen kevyen liikenteen tien kohdalla mäen vastakkaista rinnettä suoraan alas Roution tilakeskukseen

Vanha Routiontie / Eroportintie

Eroportintien nimelle – ruotsiksi Rödportvägen on toinenkin selitys, jonka vanhat Routiolaiset aina kertovat. Hiiden kartanon maiden rajalla oli punainen portti, jonka luona rengit ja piit riustellessaan erosivat. Isäntä ei sallinut kosijoita piioille vieraiksi portin toiselle puolelle – eroportti.

3. Routiolaisten kerhuhuone

Roution Sinivuokko on kaupungin vuokra-asuntojen omistama kerhuhuone. Aiemmin sitä vuokrasi Apuomena, joka järjesti siellä erilaista kerhotoimintaa ja vuokrasi sitä edelleen. Apuomenan vuoden 2022 konkurssin myötä se siirtyi Routioseuran vuokrattavaksi. Routioseura järjestää siellä itse Olohuonetoimintaa, seniorikahvilaa, erilaisia kursseja ja siis myös vuokraa sitä esimerkiksi kokouskäyttöön.

Routioseura

Routioseura on Lohjan vanhin asukasyhdistys ja se on perustettu v. 1977. Tällä hetkellä jäsenmaksua maksaa n. 110 taloutta, jäsenmaksu on perhekohtainen. Seura toimii aktiivisena linkkinä alueen muiden toimijoiden sekä kaupungin kanssa.

Vuosittain järjestetään Routiopäivä, syysmarkkinat ja julkaistaan Roution Riemut -lehtistä.

Seuran tilassa Sinivuokossa järjestetään myös koko kylän yhteinen joulupuuro.

Seuralla on myös soutuvene - Inkeri, joka on asukkaiden edullisesti vuokrattavissa. Uimarannalla seura ylläpitää nuotiopaikkaa, joka myös on kaikkien käytössä ja järjestää siellä kesäisin grilli-iltoja.

Routioseura on palkannut Kyläavustajan, joka on asukkaiden apuna arkisissa töissä pientä korvausta vastaan.

Seura pyrkii viemään asukkaiden ideoita ja toiveita eteenpäin kaupungille esimerkiksi aluetoimikunnan kautta, joka on osa Lohjan lähidemokratiaa.

4. Roution liikekeskus

1960-luvun lopulta lähtien kasvanut Roution uusi asutusalue tarvitsi palveluja. Vanhastaan lähellä Hiidensalmea oli elintarvikeliike (kohde 23), mutta lähemmäs uutta kerros- ja pientaloasutusta tarvittiin monipuolisempia palveluja. Kesällä 1976 Routionmäelle valmistui liikekeskus, johon tuli muun muassa K-kauppa, postitoimisto, Lohjan Säästöpankin konttori, Lohjan seurakunnan tiloja sekä Lohjan kunnan sivukirjasto. Säästöpankki oli asunto-osakekerrostalojen rahoittajapankki. Liikekeskuksen pihalla järjestettiin 1970–80-luvulla lauantaisin toripäivää ja kirpputoria. Se oli erittäin suosittu.

Pankin sivukonttori ja postitoimisto suljettiin 1992. Sen jälkeen liikekeskuksessa ehti toimia myös apteekki ja R-kioski. Sivukirjasto lopetettiin 2005 ja sen tilalle tuli ravintola. Kaupan toiminta päättyi 2020.

Nykyään liikekeskuksesta löytyy Ravintola Kayatepe, Kampaamo Kirke, Chefs service pitopalvelu ja seurakuntakoti. Edelleen sovitaan treffejä kaupan pihalla, vaikka ei kauppaa enää olekaan.

Ravintolassa tavataan erilaisissa porukoissa. On biljardijoukkue, niitä, jotka käyvät uskollisesti syömässä tai pelikoneella, jokaviikkoinen bingoporukka ja tietysti oluen juojat. Kesäisin piha-alueella on erilaisia porukoita istumassa – toki vähemmän kuin kaupan toimiessa.

Kaupan lopetettua useimmat tekevät ostoksensa Lohjan keskustassa tai käyttävät kotiinkuljetuspalvelua. Karnaisten iso ABC-liikennemyymälä ja sen kauppa toimivat lähinnä satunnaisten ostosten paikkana. Routiolla haaveillaankin edelleen omasta kaupasta tai kioskista.

Kirjastoauto Saima pysähtyy kerran viikossa liikekeskuksen edustalla. Sen odottelun aikana ja autolla tavataan tuttuja ja vaihdetaan kuulumisia. Routiolla oli sivukirjasto vuosina 1975–2005.

Liikekeskuksen päädyssä on Lohjan ensimmäinen muraali. Se on 3–6-vuotiaiden seurakunnan kerholaisten ja taiteilija Seija Sainion yhteistyö. Työn nimi on "Routiolla on hyvä olla". Muraalin avajaisissa oli vieraina silloinen kaupunginjohtaja Mika Sivula ja Länsi-Uusimaa -lehti. www.lansi-uusimaa.fi/paikalliset/1468137

Muraalin nimi on myös liikekeskuksen ympärillä aina toukokuussa järjestettävän Routiopäivän tunnuslause. Routiopäivä järjestetään edelleen liikekeskuksen piha-alueella, vaikka toiminta on osin hiljentynyt. Routiopäivä yhdistää alueen toimijat tapahtuman toteutukseen ja pitää alueen henkeä yllä.

Syyskuussa järjestetään Syysmarkkinat Monitoimijatalon pihalla, samaan ideaan perustuen kuin Routiopäivä – toki syksyn satoa painottaen.

5. Avoin päiväkoti Käpymetsä

Vuonna 1973 tuli voimaan laki lasten päivähoidosta. Se velvoitti kunnat mahdollistamaan päivähoiton alle kouluikäisille lapsille. Kasvavalla Roution alueella oli paljon lapsiperheitä ja päivähoiton kysyntä lisääntyi nopeasti. Silloinen Lohjan maalaiskunta järjesti päivähoitoa tilapäistiloissa, mutta asianmukaisen päiväkodin rakentaminen oli tarpeen. Vuonna 1977 päiväkoti sai käyttöönsä vapautuneen korttelikoulun rakennuksen ja varsinainen päiväkoti valmistui sen paikalle vuonna 1983. Sitä on kerran laajennettu, kun 1990-luvulla päivähoidosta tuli kaikkien alle kouluikäisten lasten oikeus. Kun Roution monitoimijatalo vuonna 2017 valmistui ja siellä avattiin päiväkoti Havumetsä, vanhassa päiväkodissa alkoi toimia avoin päiväkoti Käpymetsä.

"Vanhan päiväkodin takaa lähtee mäki, jota Kukkuranmäeks sanottiin"

"Ulkona leikittiin paljon, metsissä tietenkin. Rakas leikkipaikka oli Kukkuranmäen varrella, puron uoman yli vahvat juuret tekivät sillan, jossa kiipeiltiin ja kerrottiin salaisuuksia."

"Talvella Kukkuranmäki on upea paikka pulkalla laskemiseen."

Liike- ja äänikävely Roution Käpymetsän avoimelta päiväkodilta Hiiden rusthollin rakuunatorpan paikalle ("kuuntelupuulle")

1. Pysähdy hetkeksi päiväkodin vierustalle metsään jatkuvalle Vanhalle Roution tielle. Ole hetki paikallasi ja anna hengityksen tapahtua. Kenties voit sulkea myös silmät. Kun tunnet olevasi levollinen, voit keskittyä tunnustelemaan maata jalkojesi alla. Koeta tulla tietoiseksi myös siitä, minkälaista tietoa saat omasta kehostasi ja ympäristöstä eri aistien välityksellä.

Jos pidit silmiäsi kiinni, voit nyt avata ne hitaasti ja katsella kaikessa rauhassa eri suuntiin. Yritä samalla tulla tietoiseksi myös siitä mitä kuulet. Anna korvillesi hetken aikaa tottua ääniympäristöön ja havaita sekä hahmottaa sen keskeisimpiä piirteitä. Koeta havaita mahdollisimman monia erilaisia ääniä ja niiden ominaisuuksia. Kutsuvatko jotkut äänet sinua liikkumaan niitä kohti, tai saavatko ne sinut kääntämään päätäsi, jotta voisit nähdä mistä suunnasta ja äänilähteestä ne ovat lähtöisin? Anna itsellesi lupa viipyillä ja liikkumalla näiden havaintojen äärellä sopivaksi kokemasi ajan.

2. Kun tunnet olevasi valmis, voit jatkaa matkaasi kohti metsää. Anna vauhtisi vähitellen hidastua. Kokeile kuinka hitaasti voit liikkua, mutta tunnet kuitenkin yhä olevasi liikkeessä.

Voit päättää kuinka pitkän matkan kuljet hitaasti ja missä vaiheessa nopeutat taas vauhtia. Huomaatko vaikuttaako liikkeen nopeuttaminen tai hidastaminen siihen mitä kuulet ja miten kuuntelet? Haluaisitko hetken ajan improvisoida ja antaa erilaisten impulssien, kuten kuulemiesi äänien vaikuttaa liikkeeseesi ja muutoksiin vauhdissa.

Voi toistaa edellä kuvatun harjoitteen muutamia kertoja ja havainnoida muuttuuko kokemus liikkeestä ja ympäristöstä toistojen myötä. Voit myös verrata tätä harjoitusta toisella vanhalla tiellä (kohde 33) mahdollisesti tekemäsi harjoitukseen.

3. Entisen Rusthollin rakuunatorpan kohdalla voit jälleen pysähtyä hetkeksi ja istua alas sopivaksi katsomaasi paikkaan. Vaihtoehtoisesti voit jäädä myös seisomaan. Kun olet asettunut aloillesi, anna hengityksen tasaantua ja halutessasi voit myös sulkea silmäsi seuraavaksi alkavaa kuuntelumatkaa varten.

Aloita kuuntelumatka kiinnittämällä huomiosi läheltä kuuluviin ääniin. Anna äänille hetken aikaa tulla havaituiksi. Pyri aste asteelta liikkumaan kuulohavainnoissasi läheltä kuuluvista äänistä yhä kauempaa kantautuviin ääniin. Jatka tätä kuuntelumatkaa asteittain niin kauaksi kuin pystyt. Kun olet päässyt kauimmaisiin ääniin asti, voit vähin erin palata samaa reittiä takaisin. Käytännössä kuuntelumatka ei välttämättä ole näin suoraviivainen tapahtuma, vaan eri suunnilta ja etäisyyksiltä kuuluvat äänet saattavat hetkittäin viedä huomiosi. Tiedosta nämä kuuntelussa ja tarkkaavaisuudessa tapahtuvat mahdolliset muutokset. Lisäksi voit pohtia minkälaisiin ääniin huomiosi ensimmäiseksi kiinnittyy ja mitkä äänet saattavat jäädä huomiotta. Lopuksi voit tarkastella minkälaisia ajatuksia, assosiaatioita ja tunteita kuulemasi äänet sinussa herättävät ja mikä on niiden rooli tämän paikan kokonaistunnelman kannalta.

6. Rakuunan torpan paikka

Hiiden kartanosta (kohde 31) tuli vuonna 1586 rustholli eli ratsutila, mikä tarkoitti, että sen oli ylläpidettävä ratsumiestä eli rakuunaa kuninkaan armeijassa. Vuodesta 1696 alkaen rakuuna perheineen sai asuttavakseen tilan mailla torpan, jonka viljelystä hän sai toimeentulonsa. Asiakirjoissa Hiiden rakuunan torppa mainitaan ensi kerran vasta 1773, mutta todennäköisesti se on alusta alkaen ollut samassa paikassa. Torpan viimeinen ratsumies oli Uudenmaan rakuunarykmentin rakuuna Abrham Karsk, joka monen muun sotilaan tavoin karkasi takaisin kotiinsa marraskuussa 1808 venäläisten miehitettyä Suomen. Haminan rauhansopimuksen nojalla häntä ei kohdeltu sotilaskarkurina, vaan hän sai eläkkeen ja kuoli vuonna 1835. Venäjän vallan aikana maatilojen ei enää tarvinnut ylläpitää sotilaita, joten Hiiden rakuunatorpasta tuli tavallinen torppa torppareineen, mutta se säilytti Rakuunatorpan nimen. Torppa lopetettiin 1912, ja sen viimeinen torppari Emmanuel Viman sai jäädä perheineen asumaan vuokralle torpparakennukseen. Alun perin 1700-luvulta peräisin oleva rakennus oli asumiskäytössä 1990-luvulle saakka ja purettiin vasta vuosituhannen vaihteessa. Sen paikasta muistuttavat pihalla kasvaneet hedelmäpuut.

7. Eeron lampi

Eeron lampi Paikalla on ollut kosteikko, josta alettiin 1950-luvulla ottaa maa-ainesta lähialueen asukkaiden puutarhojen tarpeisiin. Sen tunnetuin hyödyntäjä oli ilmeisesti varatuomari Eero Sipilä,

joka kuljetutti maata lähelle rantaa rakennuttamansa talon ympäristöön (kohde 22). Maanottopaikan syventämisen myötä paikalle syntyi pohjavesilampi, jota alettiin kutsua nimellä Eeron lampi. 1980-luvulta lähtien lampi on rehevöitynyt ja alkanut vähitellen kasvaa umpeen. Sen pääkasvustona on tällä hetkellä suovehka.

Routiolla olevissa lehtometsissä kasvaa esimerkiksi näsiä, kämmekkää, kevätesikoita. Kosteimmilla alueilla viihtyy useita sammallajeja mm. metsäliekonsammalta ja lehväsammalta. Metsä on sekametsää, mutta lehtipuuvaltaista. Valko- ja sinivuokkoja sekä niiden värimuunnoksia on todella runsaasti. Muutamassa paikassa on myös keltavuokkoja. Lintuja on metsäalueilla paljon. Vanhojen puiden ansiosta esimerkiksi käpytikkoja on runsaasti. Muita tuttuja lintuja ovat satakieli, mustarastas, peipponen ja lehtopöllö.

"Minulla on valokuvakin Eeronlammen valkoisista lumpeista"

"Puut ovat kasvaneet vuosikymmenien aikana."

Eeronlampi - Roution puut

Eri paikoissa on puita, joille ihmiset ovat antaneet nimiä. Routiolla on puu, jota kutsutaan Roution männyksi. Tiedätkö muita nimettyjä puita? Halutessasi voit lähteä liikkumaan puiden lomassa ja katsoa kohtaatko puun, jolle haluaisit antaa nimen.

Kierrellessäsi voit huomioida minkälaiset asiat tai yksityiskohdat puissa herättävät kiinnostuksesi. Jos tai kun kohtaat puun, jolle haluaisit antaa nimen, mitkä asiat vaikuttivat valintaasi? Minkä nimen annoit puulle ja miksi juuri sen nimen? Voit myös pohtia, onko kyseessä kertatapaaminen nimeämäsi puun kanssa vai tuletko paikalle vielä toisenkin kerran.

Jää vielä hetkeksi havainnoimaan nimeämäsi puuta. Voit esimerkiksi tarkastella puun asentoa, sen oksistoa ja juuria sekä sen eri osien liikettä. Miltä tuntuu, jos antaisit itsesi vaikuttua puun liikkeistä ja lähtisit liikkuen mukailemaan niitä?

"Valitsin männyn, joka erottui polulta ja toi mieleeni meditatiivisen paikan. Minulle mänty merkitsee vanhuutta ja jollain lailla ikuisuutta, koska männyn yleisesti elävät pidempään kuin ihmiset keskimäärin. Matkalla männylle kuulin tuulen suhinaa. Ääni on peräisin puista ja lehtikasveista, jotka tuulevat ympärillä. Nimesin tuon männyn Toivoksi - Toivon männyksi."

8. Sahan autotalli

Hiidensalmen itärannalla vuosina 1928–1966 toiminut Lohjanvesistön Metsä Oy:n saha laajensi toimintaansa 1940-luvun lopulla ja alkoi myös siirtää kuljetuksiaan maanteille. Siksi sahayhtiö osti 1944 Hiiden kartanolta maa-alueen, jolle se seuraavien vuosien aikana rakensi useita taloja. Yksi niistä oli aivan Sammattiin johtaneen silloisen maantien viereen tehty ja osin rinteeseen upotettu autotalli, jossa säilytettiin sahan kuljetuskalustoa. Sen jälkeen, kun sahan toiminta vuoden 1967 alussa loppui,

silloinen Lohjan maalaiskunta hankki autotallin omistukseensa ja se oli kunnan teknisen toimen käytössä pääasiassa varastona. Saman vuoden 1967 aikana Sammattiin johtava Karstuntie rakennettiin nykyiseen uuteen paikkaansa lähemmäs järveä. Vanhan maantien jyrkää kaidarakennetta on vielä näkyvissä autotallirakennuksen ja Eroportintien välissä. Nykyään rakennuksen omistaa Lohjan kaupunki, joka on antanut sen tiloja vuokralle.

9. Sahan asuintalot

Saha tarvitsi myös asuntoja henkilökunnalleen. Vuonna 1944 sahayhtiö ostikin Hiiden kartanolta maa-alueen, jolle se seuraavien vuosien aikana rakensi useita taloja. Riviin rakennetuista Hiidenrinteen kahden perheen asuintaloista neljä valmistui vuonna 1947 ja viides vuonna 1948. Seuraavana vuonna valmistui talojen yhteinen sauna- ja pesutuparakennus alas Karstuntien toiselle puolelle lähelle järven rantaan. Sahan toiminnan loputtua 1967 sen henkilökunta-asunnot myytiin vähitellen omistusasunnoiksi ja rannan sauna ja pesutupa purettiin 1980-luvun alkuun mennessä.

Sahalla on ollut suuri vaikutus alueella myös rakentamisessa. Routiolla ei ollut pulaa puu- ja rakennustavarasta sodan jälkeen, kuten muualla. Sahalta voitiin tilata sellaista materiaalia kuin on tarvittu. Monet rintamamiestalojen rakentajat olivat itsekin sahalla töissä ja saivat näin hyviä rakennusaineita. Lohjalle ominainen piirre löytyy myös talojen betonivaluista. Valujen rautavahvikkeina on käytetty kaivosporanteriä. Tämä on yllättänyt monet nykyiset remontoijat.

Rintamamiestalojen rakentamiseen tarvittu maiden ostaminen ja valtion pakkolunastukset sujuivat Routiolla varsin helposti. Roution ja Hiiden ratsutilat tarvitsivat rahaa. Kallioisten rinnetonttien luovutus toi tuloja ilman, että niiden piti esimerkiksi pilkkoa peltomaita. Ensi käden tietoa asiasta antoi yhdessä taloista asuvat 93-vuotias rouva.

Lohjan saha
www.sci.fi/~torstis/lohja/kirjoit/yritys/lvmoy.htm
lohja.emmi.fi/1/jj-Mh7kB-2H_

10. Kallioleikkaus

Roution alue on maaperältään kalliomaata, ja avokallioita voikin nähdä useassa paikassa Routiolla. Peruskallio on kalkkipitoista ja koostuu erilaisista gneisseistä, septiiteistä, graniiteista ja amfiboliiteista. Kerrostumia voi nähdä esimerkiksi Salmenmäentien kallioleikkauksessa.

11. Salmenmäentien rintamamiestalot

Jatkosodan päätyttyä 1940-luvun jälkimmäisen puoliskon ja 1950-luvun alun aikana sekä asutettiin luovutettujen alueiden siirtoväkeä että järjestettiin asuntotontteja rintamamiehille, joille oli sodan aikana luvattu oikeus saada oma asunto sodan päätyttyä. Tätä varten valtio sekä pakkolunasti maata että määräsi maaomistajia luovuttamaan sitä säädeltyä korvausta vastaan. Tätä asuttamista tapahtui myös sekä Hiiden että Roution tilan mailla, jotka olivat kuuluneet samalle omistajalle vuodesta 1900 lähtien. Hiiden tilan maista erotettiin sodan jälkeen kuusi vierekkäistä asutustonttia, jotka sijaitsevat nykyisen Salmenmäentien länsipuolella. Kaikille paitsi yhdelle rakennettiin omakotitalo ennen 1950-

luvun loppua. Salmenmäentien varrella on edelleen jäljellä viisi vuosina 1949–1956 rakennettua omakotitaloa. Ne olivat Routionmäen rinteiden ensimmäiset asuintalot yhdessä kohteessa 8 esiteltyjen sahan henkilökunnan talojen kanssa. Talot ovat samalla muisto sodanjälkeisestä jälleenrakennuksen ja asutuksen ajanjaksosta. Malliltaan talot ovat rakennusajalleen tyypillisiä pelkistettyjä puurakenteisia puolitoistakerroksisia niin sanottuja rintamamiestaloja, joissa yläkerran päätyhuoneet ovat harjakaton alla ja taloissa on osittain maan alla oleva kellarikerros.

OMENAPUUT

Omenapuilla ja niiden jalostamisella on pitkät perinteet Lohjalla. Lohjalla useissa omenatarhoissa ja taimistoissa on jalostettu omia lajikkeita jo 1800-luvulla. Lohjalaisia lajikkeita ovat mm. Lohjan kirkas, Saviomena, Lindeberg, Munkki, Ylikoppeli, Kirkniemen talvi, Linnan omena ja Kaikuvuori. Koska jalostukseen ja satoon kiinnitettiin paljon huomiota, myös puita hoidettiin hyvin. Puita leikattiin säännöllisesti ja ne muotoiltiin mataliksi. Muoto helpotti poimintaa ja puu jaksoi kantaa runsaasti hedelmiä. Tämä tieto ja taito levisi työläisten mukana myös kotipuutarhoihin, varsinkin aikana, jolloin omenilla oli suurempi merkitys kotitalouksille. Perinteisesti leikattuja puita näkee Routiollakin vanhimpien talojen pihoilla, esim. rintamamiestalojen.

1980-luvun lopulla alettiin miltei joka kevät järjestää Lohjan Puutarhaseuran toimesta eri puolilla Lohjaa omenapuiden leikkauksen opetusta, joka käytännönläheisenä toimintana saavutti vakiintuneen suosion.

www.lohjanseudunpuutarhaseura.fi/wp-content/uploads/2018/04/Lohjanseudun-puutarhaseura-80.pdf

12. Roution ensimmäiset kerrostalot

Vuonna 1964 silloinen Lohjan maalaiskunta osti Hiiden ja Roution tilojen omistajalta merkittävän maa-alueen Routionmäeltä ja sen ympäristöstä sinne rakennettavaa uutta asutusalueita varten. Seuraavana vuonna alue kaavoitettiin, jolloin mäki varattiin kerrostaloille. Vuonna 1966 maalaiskunta teki niiden rakentamisesta sopimuksen helsinkiläisen Salpa Oy:n kanssa, joka oli useiden rakennusliikkeiden yhteinen rakennuttajayhtiö. Käytännössä Roution rakentamisesta tuli vastaamaan Salpa Oy:n osakasyhtiö Rakennus Oy. Se aloitti alueen ensimmäisen kerrostaloyhtiön As. Oy. Routionrinteen rakennustyön joulukuussa 1966 ja kahdesta rakennuksesta koostuva kokonaisuus oli valmis syyskuussa 1967. Seuraavat kaksi kerrostaloa valmistuivat sen yläpuolelle 1968 ja 1970. Sen jälkeen kerrostalorakentaminen jatkui Routionmäen päällä ja mäen vastakkaisella rinteellä. As. Oy. Routionrinteen harjannostajaiset olivat 16.6.1967.

Talot on mittavasti peruskorjattu vuosien 2019 ja 2020 aikana.

Kerrostalojen vieressä tien oikealla puolella on ilmoitustaulu, jota Routioseura ylläpitää. Tauluja on Routiolla yhteensä kolme. Routioseura kunnosti taulut jokunen vuosi sitten ja lisäsi niiden yhteyteen kukkalaatikot. Taulun vierestä löytyy myös koirankakkapusseja tarvitseville.

Routiolla järjestettiin myös Routio kauniiksi -projekti 1990-luvulla. Siinä olivat mukana Routioseura, asunto-osakeyhtiötä ja Lohjan kaupunki. Projekti kesti viisi vuotta. Taloyhtiöiden pihoja kunnostettiin, etenkin korkealla mäellä sijaitsevien kerrostalojen. Sipulikukkia istutettiin ympäri Roution. Eroportin ja Karstuntien risteykseen istutettiin hevoskastanjoita ja kuusia, joita on nykyään yksi vähemmän, koska joku halusi yhden niistä joulukuusekseen.

13. Purettujen kerrostalojen paikka

Tältä paikalta on purettu kaksi kerrostaloa vuonna 2019. 1970-luvun alussa Lohjan teollisuuden työpaikat lisääntyivät nopeasti ja paikkakunnalle suuntautui vilkas muuttoliike pääasiassa Itä- ja Pohjois-Suomesta. Siksi Lohjalla oli tuolloin suuri pula vuokra-asunnoista. Silloinen Lohjan maalaiskunta rakennutti Routiolla vuosina 1972–1975 neljä vuokrakerrostaloa ja yksityiset yhden. Lohjan kunnan ja kaupungin kuntaliitoksen jälkeen kunnan talot siirtyivät kaupungin omistamalle Lohjan Vuokra-asunnot Oy:lle. Kaksi vanhinta vuonna 1972 valmistunutta viisikerroksista taloa osoitteissa Kalliomäentie 3 ja 5 olivat 2010-luvulla täydellisen peruskorjauksen tarpeessa. Vuonna 2017 tehdyn selvityksen mukaan korjaus ei ollut taloudellisesti kannattava ja talojen huoneistovalikoima ei enää vastannut nykyajan tarpeita. Siksi Lohjan Vuokra-asunnot Oy päätti purkaa kerrostalot ja purkutyö tehtiin kesällä 2019.

Noin puolet purettujen talojen asukkaista muuttivat muualle Lohjalle, loput löysivät uuden asunnon Routiolta. Tontille on haaveiltu puistoa tai vanhusten asuntoja, mutta suunnitelmia ei ole toistaiseksi tehty. Tontti on edelleen yksityisomistuksessa.

Roution korkein kohta, noin 63 m merenpinnasta, löytyy oikealle puolelle jäävien kerrostalojen keskellä olevasta leikkipuistosta.

Kaikki on liikkeessä

Kaikki on liikkeessä, joskin liikkeiden kestot ja rytmit voivat olla hyvinkin erilaisia. Esimerkiksi oman liikkumisen rytmi on hyvin erilainen verrattuna siihen rytmiin, jolla ympäristö muuttuu – kasvit versovat, kukkivat ja kuihtuvat, taloja rakennetaan ja puretaan, polut ja vuoret syntyvät ja katoavat, lumi sataa ja sulaa.

Tässä paikassa oli ennen kaksi kerrostaloa, jotka purettiin 2000-luvun alussa. Jäljelle on jäänyt tämä hieman villiintynyt aukio, jonka yhteen kulmaan tuotu autoja, joista osa on seissyt siellä jo pitkään. Katsele ensin rauhassa ympärillesi tunnustellen sitä, miten tämän paikan historia ja tapahtumien ajalliset rytmit vaikuttavat siihen miltä tässä paikassa oleminen tuntuu. Vaikuttiko tieto puretuista kerrostaloista kokemukseesi tästä paikasta?

Ehdotus harjoitukseksi:

Lähde liikkumaan hiekkakentällä, pysähdy sen eri kohdissa ja kiinnitä huomiosi siihen, minkälaisia havaintoja teet. Vähitellen voit keskittyä havainnoimaan ympärillä tapahtuvaa liikettä, joka voi olla esimerkiksi tuulessa heiluvan heinän, yllä lentävän linnun, hyönteisen, tai toisen ihmisen liikettä.

Anna liikehavaintojen vaikuttaa omaan liikkeeseesi. Halutessasi voit vastata liikehavaintoihin esim. muuttamalla kehosi asentoa tai liikkeen suuntaa, vauhtia, rytmiä ja kokoa – antautuen improvisaatioon.

14. Urheilua ja ilkivaltaa

Roution frisbeegolfrata lähtee monitoimijatalon vierestä kuntopolun varrelta ja se on yhdeksänväyläinen.

Monitoimijatalon pihalta löytyy myös ulkoliikuntapaikka Siltis, joka on saanut nimensä Reijo Siltasaaren mukaan. Hän oli aikoinaan Roution koulun rehtori ja kunnallispoliitikko. Hän on vaikuttanut juuri lähiön levottomina aikoina alueen nuorisotoimintaan esim. kerhojen ja urheilun avulla.

Pian uuden koulun valmistumisen jälkeen nuoriso poltti pihalla olleen ulkovälinevaraston. Erilaisten keräysten ja talkoiden avulla saatiin hankittua uusia ulkoiluvälineitä kaupungin rakentamaan varastoon.

15. Routionlampi ja Routjoki

Vanhoihin karttoihin on Routjoentien eteläpuoliseen notkelmaan merkitty vetinen kosteikko, Routionlampi, josta Routjoeksi nimetty puro laskee Moisionlahteen. 1500- ja 1600-luvun asiakirjoissa Routio esiintyy myös nimellä Routjoki. Laaksosta tehtiin viljelysmaata jo 1800-luvun lopulla syventämällä sen laskuojaa, jolloin Routionlampi kuivui. 1910-luvulla laakso oli jo kokonaisuudessaan peltona. Alueen viljeleminen lopetettiin 1970-luvulla ja kun laskupuro alkoi kasvaa umpeen, lampi palasi pienempänä laakson länsipäähän. 2000-luvulla se on muuttunut umpeenkasvaneeksi kosteikoksi.

Paikalla on sijainnut myös kalan viljelylampi, jonka omisti Toivo Mamia.

16. Uutta asuinrakentamista

Tällä alueella on Routionmäkeen viimeisimpänä kaavoitettuja asuintalojen tontteja, joista osa vielä rakentamatta. Uudet tontit sijaitsevat Roution ratsutilan vanhoilla alueilla. Tontit jäävät mäen juurelle ja rajoittuvat metsään ja koulupuutarhaan. Iloniemen eli Routiontien järven puoleisilta tonteilta osassa on järvinäköala.

Roution omakotitontit:

<https://www.lohja.fi/asuminen-ja-ymparisto/rakentaminen-ja-maankaytto/tontit/omakotitontit/routio-2/>

17. Routiontien varren vanhat talot

Nykyinen Routiontie tehtiin 1900-luvun alussa Karstuntieltä Routionmäen Moisionlahden puoleiseen rinteeseen ja edelleen Koivulan kartanolle asti. Sen varrelle rakennettiin 1910-luvun ja sotavuosien välisenä aikana joitakin asuinrakennuksia ja kesähuiloita.

Routiontie 47 ja Routiontie 49 valmistuivat 1938 ja Hakorinne 4 vuonna 1940. Useimmat alueen tuon ajan asuinrakennukset on purettu ja korvattu uudemmillä taloilla 1900-luvun viime vuosikymmeniltä lähtien.

Tien vasemmalla puolella pihalle on kerääntynyt huomattava määrä erilaisia puutarhatonttuja.

18. Vanha uimaranta

Roution rakentamisen myötä alueen asukasluku kasvoi varsinkin 1970-luvun alusta lähtien ja siksi silloinen Lohjan maalaiskunta perusti Routiolle saman vuosikymmenen lopussa yleisen uimarannan. Se sijaitsee Moisionlahden puolella jyrkän mäen alla. Vanha uimaranta on vaikeakulkuinen ja pieni. Iltasella se on varjoisa, joten Routiolle kunnostettiin 1990-luvulla uusi uimaranta (kohde 24) helpommin lähestyttävään ja aurinkoisempaan paikkaan. Vanha ranta lakkautettiin virallisena uimarantana 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopulla. Kaupunki omistaa edelleen ranta-alueen, joten monet läheisten talojen asukkaat käyttävät sitä edelleen uimarantanaan.

Vastarannalla näkyy Moisionpellon asuinalue ja hieman oikealla Tytyrin kaivoksen torni ja kalkkitehtaan piiput.

Kuuntelumatka

Vanhalla uimarannalla voit jälleen pysähtyä hetkeksi ja istua alas sopivaksi katsomaasi paikkaan. Vaihtoehtoisesti voit jäädä myös seisomaan. Kun olet asettunut aloillesi, anna hengityksen tasaantua ja halutessasi voit myös sulkea silmäsi seuraavaksi alkavaa kuuntelumatkaa varten.

Aloita kuuntelumatka kiinnittämällä huomiosi läheltä kuuluviin ääniin. Anna äänille hetken aikaa tulla havaituiksi. Pyri aste asteelta liikkumaan kuulohavainnoissasi läheltä kuuluvista äänistä yhä kauempaa kantautuviin ääniin. Jatka tätä kuuntelumatkaa asteittain niin kauaksi kuin pystyt. Kun olet päässyt kauimmaisiin ääniin asti, voit vähin erin palata samaa reittiä takaisin. Käytännössä kuuntelumatka ei välttämättä ole näin suoraviivainen tapahtuma, vaan eri suunnilta ja etäisyyksiltä kuuluvat äänet saattavat hetkittäin viedä huomiosi. Tiedosta nämä kuuntelussa ja tarkkaavaisuudessa tapahtuvat mahdolliset muutokset. Lisäksi voit pohtia minkälaisiin ääniin huomiosi ensimmäiseksi kiinnittyy ja mitkä äänet saattavat jäädä huomiotta. Lopuksi voit tarkastella minkälaisia ajatuksia, assosiaatioita ja tunteita kuulemasi äänet sinussa herättävät ja mikä on niiden rooli tämän paikan kokonaistunnelman kannalta.

Tytyrin kaivos on Nordkalk Oy Ab:n omistama kalsiittikaivos. Sen vieressä toimii vuosina 1948–1951 rakennettu kalkkitehdas.

Toiminta alkoi vuonna 1897, ensin Törmän ja Solhemmin avolouhoksilla. Maan alle siirryttiin osittain vuonna 1947, jolloin valmistui kivenmurskaamo 80 metriä maan pinnan alapuolelle. Vuonna 1956 avolouhostoiminta loppui, ja toiminta siirtyi kokonaan maan alle. Louhintamäärältään Tytyri on Suomen kolmanneksi suurin kalkkikivikaivos

Tytyrin käytävät risteilevät lähes 400 metrin syvyydessä Lohjanjärven ja kaupungin alla. Käytäväverkolle kertyy mittaa yli 60 kilometriä. Kalkkikiveä Tytyristä on louhittu kohta sadan vuoden ajan parhaimmillaan miljoonan tonnin vuosivauhtia, ja sitä riittää vielä vuosikymmeniksi.

Kaivoksen yhteydessä sijaitsee Tytyrin elämyskaivos. Se sijaitsee 110-tasolla, käytännössä 80 metrin syvyydessä Lohjan alla. Sinne kuljetaan, Kone-yhtiön valmistamalla Suomen nopeimmalla yleisön käytössä olevalla henkilöhissillä. Kone-yhtiö käyttää myös kaivoksen ensimmäistä pystysuoraa kuilua testilaboratoriona, jossa testataan moderneja pilvenpiirtäjähissejä.

Elämyskaivoksessa on kaivosmuseo, jonka pysyvä näyttely esittelee kaivostyön historiaa. Geologian tutkimuskeskuksen näyttely esittelee Suomen kallioperää. Lisäksi elämyskaivoksessa järjestetään tapahtumia, vaihtuvia taidenäyttelyitä sekä valoesityksiä.

19. Rämän talo

Rakennusmestari Sulo Rämä ryhtyi yhdessä toisen lohjalaisen rakennusmestarin Reino Salon kanssa 1949 urakoimaan uutta koulutaloa Lohjan asemanpellolle. Tämän yhteistyön pohjalle he perustivat seuraavana vuonna Rakennusliike Salo & Rämän, joka oli varsinkin 1950-luvulta 1970-luvulle merkittävin julkisten rakennusten sekä asuintalojen rakentaja Lohjalla sekä toimi myös pääkaupunkiseudulla. Rakennusliikkeen ensimmäisiä merkittäviä töitä olivat As. Oy. Postikatu 10:n sekä nykyisen Lohjan lukiotalon rakentaminen Pohjolanmäelle 1952–1954.

Rakennusmestari Sulo Rämän oma talo valmistui Routiontie 27:ään vuonna 1952. Hän jäi pois rakennusliikkeen toiminnasta jo 1950-luvulla, mutta hänen nimensä säilyi yrityksen nimessä vuoteen 1980. Rämän talo on nykyään hänen tyttärensä omistuksessa ja sitä asuttaa jo sitä seuraava polvi.

Halutessasi voit villkaista mikä mahtaa olla talon kohdalla olevan bussipysäkin nimi.

Myös tästä paikasta on hyvä näkymä salmen yli Lohjan puolelle ja Tytyrin kaivoksille.

Routiontien oikealla puolella ylärinteessä on rivitaloja, myös Roution ensimmäinen vuonna 1972 rakennettu rivitalo osoitteessa Lehtorinne 2.

Kävellessä rannan puolelle jää sekä vanhoja taloja että upouusia ja jopa keskeneräisiä rakennuksia. Rinne on paikoitellen jyrkkä, mutta loivenee Hiidensalmea kohti.

Routiontien erkanee yläoikealle, mutta sen läpiajoa on pyritty rauhoittamaan. Rantaa pitkin kulkevan tien nimi muuttuu Tuulimylynkujaksi.

Routiontien ja Tuulimylynkujan väliin jää rivitaloja, joiden muotokieli on hämmentävän samankaltainen, ottaen huomioon että osa on rakennettu vuonna 1972 ja osa vuonna 1991.

Tuulimylynkujan numero 13 on yksi vanhimmista rannan taloista, vuonna 1919 valmistunut postimestari Robert Ladaun talo. Viimeinen talo oikealla, Tuulimylynkuja 4, on rakennettu 1925.

20. Hiidensalmen lautturin tupa ja siltavero

Hiidensalmen lautturin tupa ja Lohjan vesistön uittoyhdistyksen tukikohta

Hiidensalmi varustettiin Karstuntien parantamisen yhteydessä 1840-luvulla virallisella lautalla. Sitä hoiti erityinen lautturin, jolle rakennettiin pieni asuintalo Roution puoleiselle rannalle. Hän sai toimeentulonsa keräämällä salmen ylittäjiltä lauttamaksuja. Lauttamatka koettiin kuitenkin hankalaksi ja jopa vaaralliseksi. Vuonna 1882 lautta korvattiin puisella sillalla. Entisen lautturin tehtäväksi tuli kerätä siltamaksuja, joilla sillan rakentaminen ja kunnossapito rahoitettiin.

Vuonna 1925 autoliikenteelle huonosti soveltunut ja rapistunut puusilta korvattiin betonisillalla, joka liikenteen lisääntymisen myötä sai liian kapeana väistyä nykyisen 1967 valmistuneen sillan tieltä. Siltamaksujen kerääminen loppui 1920-luvun alkuun mennessä, kun valtio otti yleiset tiet ja sillat hoitoonsa.

Entinen lautturin tupa siirtyi vuonna 1923 perustetulle Lohjanvesistön Uittoyhdistykselle, joka huolehti puutavaran utoista koko vesistön alueella. Se perusti tukikohtansa Hiidensalmeen ja talo toimi yhdistyksen konttorina. Uittoyhdistyksen hinaajalaivat talvehtivat Hiidensalmessa ja vesistön yläjuoksulta uitetut tukit lajiteltiin eri omistajilleen heti sillan alapuolella toimineessa sortteerissa.

Uittoyhdistyksen toiminta hiipui 1950-luvun lopulla, kun raakapuun kuljetukset siirtyivät maanteille ja viimeiset uivot tehtiin 1963. Sen jälkeen lautturin talo lähialueineen siirtyi Lohjan Seudun Reservinaliupseerit ry:lle kokous- ja virkistyskäyttöön ja vuonna 1973 sinne rakennettiin rantasauna. Nykyinen omistaja on Lohjan Reservinaliupseerien säätiö.

Silta on nykyään suosittu kalastuspaikka ja kesäisin siellä on paljon kalastajia onkineen. Järven tyypillisiä kaloja ovat kuha, hauki ja ahven.

Hiidensalmen sillan toisella puolella on Hiidensalmen asuinalue, jossa järjestettiin asuntomessut kesällä 2021.

Siltavero

Vanha siltaverohinnasto on ollut Hiidensalmen sillan kupeessa 1882 sillan valmistuttua. Siltamaksu oli silloin pakollinen. Nykyään siltaverolla on uusi merkitys. Lohjan SPR kerää samalla paikalla vapaaehtoista siltaveroa, jolla tuetaan heidän toimintaansa. Perinteinen siltaveropäivä on nykyään äitienpäivää edeltävä lauantai.

Vanha siltamaksukyltti löytyy Länsi-Uudenmaan museoiden kokoelmakeskuksesta Tammisaaresta. Museo on yleisölle avoinna.

raaseporinmuseo.fi/kokoelmakeskus-fi/

21. Salmen torpan ja tuulimyllyn paikka

Hiidensalmen länsiranta kuului Hiiden ratsutilan alueisiin. Tilalla oli kaikkiaan viisi torppaa, joista yksi sijaitsi tässä. Torppari vuokrasi käyttöönsä maa-alueen, jolla olivat torpan rakennukset ja jota hän viljeli. Alueen vuokra suoritettiin emättilalle päivätöinä eli taksvärkkeinä.

Tässä ollutta torppaa kutsuttiin sijaintinsa mukaan Salmen torpaksi. Se mainittiin ensi kerran 1727 ja oli olemassa vuoteen 1908, jolloin torppa lakkautettiin eikä Hiiden isäntä enää uusinut vuokrasopimusta. Viimeinen torppari oli August Forsman, joka oli torpan lakkauttamisen aikaan 56-vuotias. Hän oli Salmentorppari jo kolmannessa polvessa, sillä hänen isänsä Karl Gustaf Forsman ja isoisänsä Gabriel Forssman olivat pitäneet torppaa jo vuodesta 1807 alkaen. Osa torpan rakennuksista purettiin 1920-luvun puolivälissä, kun Karstuntietä levennettiin uuden sillan rakentamisen yhteydessä.

Vuonna 1909 Hiiden isäntä vuokrasi torpan rakennukset lähiympäristöineen mylläri Gustaf Lindgrenille, joka rakensi siihen 8-siipisen tuulimyllyn, joka valmistui samana vuonna. Jokainen maanviljelijä sai jauhattaa viljaansa myllyssä maksua vastaan. 1920-luvulla mylläriin pojat uudistivat myllyä ja siipien lukumäärä vähennettiin neljään. 1930-luvulla vanhanaikainen tuulimylly ei enää pystynyt kilpailemaan uusien höyry- ja sähkömyllyjen kanssa, jolloin sen käyttö hiipui ja viimeiset jauhukset tehtiin 1940-luvulla. 1960-luvulla selvitettiin rappeutuneen myllynkunnostusta nähtävyydeksi, mutta koska siihen ei löytynyt rahoitusta, omistajaperhe purki sen vuosina 1967–68. Myllyn sijaintipaikkaa vastapäätä Karstuntien toiselta puolelta alkavan Tuulimyllynkujan nimi muistuttaa kadonneesta tuulimyllystä

22. Eero Sipilän talo

Varatuomari Eero Sipilä (1900-1980) muutti Lohjalle 1931 ja avasi kauppalassa asianajotoimiston. Vuodesta 1932 lähtien hän toimi sen ohella myös kauppalan järjestäjäpuheenjohtajana. Järjestäjäpuheenjohtajan tehtävänä oli valvoa yleistä hallintoa, järjestystä ja taloutta sekä muun muassa myöntää rakennusluvat. Kun Lohjan kauppa vuodelta 1969 alusta muuttui kaupungiksi, järjestäjäpuheenjohtajan virkanimikkeeksi tuli pormestari. Näin Eero Sipilästä tuli Lohjan ensimmäinen pormestari. Tätä tehtävää hän hoiti vuoteen 1972, jolloin jäi eläkkeelle. Lainsäädännön

uudistamisen myötä pormestari poistui virkanimikkeenä Lohjalta vuonna 1978. Vuonna 1947 Eero Sipilä rakennutti Hiiden ratsutilalta ostamalleen tontille Lauttalahden rannalle talon, jossa hän perheineen asui kuolemaansa saakka. Tälle samaiselle tontille tuotiin siis ilmeisesti maata myös Eeron lammesta (kohde 7).

23. Noutereen kaupan ja Tagen pubin paikka

Karstuntien pohjoispuolelle nykyisen Tuulimyllynkujan kulmaan rakennettiin 1920-luvun lopulla kauppatalo, jonka asiakkaita oli muun muassa Hiidensalmen vastakkaisella puolella 1928 toimintansa aloittaneen sahan henkilökuntaa. Kun Karstuntietä alennettiin 1960-luvun lopulla, vanha kauppatalo oli jäämässä hankalasti penkereen yläpuolelle. Siihen varauduttiin jo 1965 rakentamalla sen taakse uusi yksikerroksinen matala siipirakennus kauppa varten. Roution pian sen jälkeen alkanut rakentaminen lisäsi liikkeen asiakaskuntaa.

Uusittu kauppa liittyi pian Tukon Kukurakauppa -ketjuun. Viimeinen kauppiaspariskunta oli Mirja ja Tauno Noutere, jotka luopuivat kaupan pitämisestä vuonna 1987. Vuoden Lauriksi vuonna 1990 valittu, Routioseuran perustajajäsen Mirja Noutere perusti sen jälkeen liikkeen tiloihin Taidegalleria Minon, jonka toiminta kuitenkin päättyi 1990-luvun alun talouslamaan.

Vanha puinen kauppatalo vaurioitui tulipalossa 2000-luvun alussa, jonka jälkeen sekä se että uudempi siipirakennus purettiin.

Kaupan pihapiirissä oli myös 1970-luvulla Herkku-Grillin nimellä toimintansa aloittanut grillikioski. Se laajennettiin myöhemmin pubiksi ja tunnettiin silloisen pitäjänsä nimellä Tagen Pub. Sen toiminta loppui erilliseen tulipaloon vuonna 2003.

Uutinen Tagen tulipalosta: www.ts.fi/uutiset/1073901093

Kaupan ja pubin paikan takana on 1800-luvun lopulla rakennettu talo, jonka porttia koristavat leijonien lisäksi tiukat lähestymismääräykset.

24. Vanha malmilouhos ja uimaranta

Lohjanjärvi on Uudenmaan suurin järvi ja osa Karjaan joen vesistöä. Järven syvin kohta on 55 m ja keskisyvyys 12,7 m. Saaria on noin 250. Mökkiläisiä onkin siksi Lohjalla paljon, noin 3000 mökkiä. Lohjanjärven rannoilla on myös havaittavissa vanhan rantaviivan muistona niin kutsuttua terassi- ja vesijättömaata, sillä järven pintaa laskettiin 1800-luvun lopussa 1,5 metriä uuden viljelysmaan hankkimiseksi louhimalla Mustion koskea kahteen otteeseen.

Roution kautta kulkee vesireitti Väänteenjoenkautta Hiidenvedelle. Väänteenjoella on avattu pato veneilijöille. Routiolla veneily ja kalastus ovat monelle tärkeitä harrastuksia etenkin kesäisin. Uimarannan yhteydessä on myös vuokrattavia venepaikkoja sekä Routioseuralta vuokrattavissa oleva soutuvene. Roution rannoilla kasvaa tervaleppää sekä mäntyjä. Kalkkipitoisen maaperän sekä järven lämpötilojen tasaavan vaikutuksen vuoksi järven kasvillisuus on rehevää.

Lohjan seudulla on kallioperässä runsaasti erilaisia malmeja sekä kalkkikiveä. Ojamolta louhittiin rautamalmia Suomen ensimmäisestä kaivoksesta 1530-luvun lopulta lähtien ja eri puolilla Lohjaa on

eri aikoina toiminut parikymmentä kaivosta tai louhosta. Länsi-Uudenmaan monet ruukit saivat raaka-ainetta näistä kaivoksista sekä myös Ruotsista.

Kun Suomi liitettiin Venäjään 1809, malmin saanti Ruotsista vaikeutui ja erityisesti 1820-luvulla etsittiin uusia malmilöydöksiä. Tällaisia pieniä louhoksia on eri puolilla Lohjaa. Niihin kuuluu myös tämä luultavasti juuri tuolta ajalta peräisin oleva pieni louhos, joka sijaitsee lähellä järven rantaa. Sijainti oli hyödyllinen, sillä malmi kuljetettiin vesitse tai jäätä pitkin ruukkeihin.

Roution louhos on jäänyt koelouhokseksi, sillä malmia on ollut liian vähän tai se on ollut liian köyhää. Roution louhoksen jalostuskelpoinen malmi on todennäköisesti kuljetettu jalostettavaksi 1820-luvun alussa perustettuun Högforsin eli Karkkilan ruukkiin. Paikalla on vain louhintajätettä.

Edessä aukeava selkä on nimeltään Ristiselkä. Uimaranta on kunnostettu 1990-luvulla tänne aurinkoisempaan ja helppokulkuisempaan paikkaan kuin Moisionlahden puoleinen uimaranta (kohde 24). Jonkin aikaa Routiolla oli siten jopa kaksi yleistä uimarantaa, mutta vanha ranta lakkautettiin virallisena uimarantana 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopulla. Siitä lähtien tämä ranta on ollut ainoa Lohjan kaupungin hoitama Roution virallinen uimaranta.

Roution uimarannan tunnusomaisena maamerkinä on vanha männy rantakallion päällä, jota myös Roution männyksi kutsutaan. Uimarannan pukukopeissa näkyy ranta-alueen historiaa valokuvina. Kopista löytyy esimerkiksi kuva tuulimyllystä, joka antanut nimensä Tuulimyllynkujalle.

Kallioisella rannalla on kuuleman mukaan ennen ollut yhteinen kokkopaikka, siksi nykyinen Routioseuran ylläpitämä rannan nuotiopaikka yhdistyy mukavasti vanhaan.

Kaivoksien historiaa
www.tytyrielamyskaivos.fi

Järvet ja luonto
www.lohja.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparisto-luonto/lohjan-luonto/lohjan-vesistot/

"Lastenlasten kanssa vietettiin aikaa rannalla, joskus kun tuli töistä, oli kahvihetki katettu männyn alle."

"Aamulla kun lapsena heräs nii juostiin mäki alas järveen ja illalla takas ylös."

"Joskus järveltä tuleva sumu on uskomattoman hieno."

Roution uimaranta

Usein tullessamme jonnekin kiinnitämme ensimmäisenä huomiomme siihen, miltä paikka näyttää. Katsomisen ohella paikat myös tuntuvat joltakin. Aistit toimivat yhdessä ja ne ovat osaltaan myös tuottamassa meille kokemusta siitä, miltä jokin ympäristö ja maisema meissä tuntuu. Paikkaa voi lähestyä kokemuksellisesti myös pohtimalla omaa suhdetta aikaan ja sen

kulumiseen.

Jos haluat voit pohtimisen lisäksi kokeilla esimerkiksi seuraavanlaista harjoitetta: Kosketa lähellä olevaa kalliota, kasvia, puuta tai vettä. Tarvittaessa voit sulkea silmäsi keskittyäksesi tuntoaistin välittämään informaatioon. Lopetettuasi koskettamisen ja lähdeytyäsi liikkeelle, huomaatko kuinka kauan kosketuksen "jälkituntu" säilyy? Tämän jälkeen voit koskettaa jotain muuta. Miltä kosketus tällä erää tuntuu ja kuinka kauan kokemus siitä säilyy?

Toinen harjoite-ehdotus: Siirry seuraavaksi veden äärelle, muutaman metrin etäisyydelle rantaviivasta. Anna katseesi levätä ja syvenytä järven aaltojen tai veden liikkeiden seuraamiseen. Kuinka veden liikkeiden katselu ja tieto siitä, että me ihmisetkin olemme suurimmaksi osaksi vettä, vaikuttaa kokemukseesi?

Mikä olisi sinulle sopiva tapa lähteä rannalta ja jatkaa Kulttuuripolku-kierrosta?

25. Valon koneen entinen tehdas

Lohjalainen seppä ja keksijä Bruno Valo (1904–1998) kehitti 1940-luvun lopulla ja 1950-luvulla koneen, jolla voitiin kätevästi kuoria tukit heti maastossa. Puunkuorimakoneiden valmistamista varten hän perusti vuonna 1961 Valon Kone Oy -nimisen konepajayrityksen, joka toimi Valon kotitalon vieressä. Sille rakennettiin tehdasrakennuksia vaihteittain 1960-luvulta 1980-luvun alkuun saakka.

Vuonna 1970 yritykselle valmistui toinen tehdas Lohjan aseman läheisyyteen. Valon perhe myi yrityksen 1983 ja kaksi vuotta myöhemmin sen kaikki toiminta keskitettiin uuteen tehtaaseen, jossa se jatkuu edelleen.

Hiidensalmen vanha tehdas muutettiin pienyritystaloksi, josta on vuokrattu tiloja eri toimijoille. Esimerkiksi 1980-luvun lopulla siellä oli paikallislehti Iltalohjan toimitus.

2020-luvulla tehtaalla suunnitellaan uusia asuinrakennuksia. Tehdasrakennusten ja rannan välissä oleva Bruno Valon 1945 rakennuttama funktionalistisvaikutteinen asuintalo on tarkoitus säilyttää. Karstuntien vastakkaisella puolella oleva kuja on Bruno Valon mukaan saanut nimen Keksijänkuja.

Valon koneen historiaa: valonkone.com/fi/yritys/historia

26. Hontinpakka

Jyrkkärinteinen mäki Karstuntien ja Lohjanjärven välissä Valon Koneen tehdasalueen länsipuolella on nimeltään Hontinpakka eli Hontinmäki. Sen laki kohoaa noin 30 metriä Lohjanjärven pintaa korkeammalle. Hond ja Honte ovat vanhoja saksalaisten kauppiaiden nimiä ja Hontinpakan nimi saattaa viitata siihen, että Hiidensalmen lähistöllä olisi ollut kauppapaikka rautakauden lopulla tai keskiajan alussa, kuten historiantutkijat ovat esittäneet. Vanha kauppareitti meren rannikolta sisämaahan Hämeeseen kulki vesireittiä pitkin Hiidensalmen kautta ja mäen kummaltakin puolelta on löytynyt jäänteitä rautakautisesta asutuksesta.

27. Ribackenin rautakautinen hautapaikka ja kylämäki

Ribackenin (Riihimäen) eli nykyisen Karhumäen paikalla on ollut asutusta jo ainakin rautakaudelta (500 eaa.-1200 jaa.) alkaen. Siinä on ollut kiviroykkiöitä, joista osa on ollut rautakautisia hautapaikkoja, joissa vainajat on polttohaudattu. Paikalla on sittemmin ilmeisesti ainakin keskiajalle saakka ollut asutusta – todennäköisesti Hiiden vanhin kylämäki – ja sittemmin viljan puintiin tarkoitettu riihi. Mäelle rakennettiin 1981–1988 kaksi rivitaloa, jossa yhteydessä paikalla olleita jäänteitä tutkittiin, mutta merkittäviä löytöjä ei tehty. Vuonna 2000 alueelta löydettiin rautakautinen miekka ja keihäänkärki, jotka varmistivat hauta- ja asuinpaikan olemassaolon.

Ribackenin rautakautinen hautapaikka ja kylämäki

https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=444010062

28. Paavolaisen talo

Paavolaisen talo Karstuntien ja Hossantien kulmassa on erikoisen mallinen pientalo. Se valmistui vuonna 1959 rakennusmestari Väinö Paavolaiselle. Hän oli syntynyt Karjalan kannaksella Kivennavalla vuonna 1924. Perheellä oli rakennusliike, jonka toiminta jatkui myös sodan jälkeen.

Vuonna 1949 Paavolainen muutti Lohjalle johtamaan perheyrityksen Lohjan rautatieaseman lähelle perustamaa puusepäntehtästä Rakentajain Puusepät Oy:tä. Myös rakennusliike Omarakenne Oy siirtyi Lohjalle Paavolaisen johtoon. Yritys oli yksi valmistalojen edelläkävijöistä Suomessa ja sen toiminta siirtyi Lohjalta Sonkajärvelle 1970-luvun puolivälissä. Omarakenne Oy lopetti Lohjalla 1978. Vuosina 1966–1968 Väinö Paavolainen vastasi Lohjan kirkon restaurointityöstä.

Paavolainen perheineen asui tässä talossa vuoteen 1969 saakka. Väinö Paavolainen kuoli vuonna 2003. Ulkomuodoltaan poikkeavaa taloa kutsuttiin leikkillisesti nimellä ”leikkuupuimuri”. Siksi sille johtava tie on saanut nimekseen Puimurikuja.

29. Kallioleikkaus ja etanapaikka

Hossantie vie tästä Turku–Helsinki-moottoritiele ja valmistui vuonna 2008. Tien alkupää noudattelee vanhan Karnaistentien linjaa.

Routiolaisista iso osa käy pääkaupunkiseudulla töissä. Moottoritien liittymä toi nopeutta kulkuyhteyksiin Helsinkiin, Saloon ja Turkuun. Se on myös lisännyt muuttajien ja rakentajien määrää Routiolla. Kaupungin tavoitteena onkin tonttitarjonnan avulla kasvattaa alueen asukaslukua.

Viime vuoden asuntomessut on lisännyt asuntojen ja tonttien kysyntää myös Routiolla. Routio yhdistyy tiiviimmin pikkuhiljaa alueena kaupungin kylkeen, kun kaikki suunnitellut ja kaavoitetut alueet rakentuvat valmiiksi.

Tien varressa on linja-autopysäkkejä, joita kutsutaan toivon pysäkeiksi. Toiveissa olisi, että osa Lohjan linja-autoliikenteestä kulkisi moottoritietä ensin Roution liittymään ja tätä tietä pitkin Lohjan keskustaan. Myöskään pikavuorot eivät tällä hetkellä pysähdy moottoritien liittymässä, koska liittymän rakenne ei mahdollista nopeaa paluuta moottoritiele. Tähän Routioseura ajaa muutosta.

Routiolla on kamppailtu espanjansiruetanoita vastaan nyt parin vuoden ajan. Talkoita niiden keräämiseksi pidetään viikottain. Haitallisen vieraslajin espanjansiruetanan (*Arion vulgaris*) leviäminen Lohjalla uhkaa alueen luonnon monimuotoisuutta. Laji ei ole suoraan ihmiselle vaarallinen, mutta siitä on monenlaista haittaa. Espanjansiruetana aiheuttaa suuria tuhoja kotipuutarhoissa ja viljelyksillä. Pahimmat esiintymät ovat Hossantien meluvalleilla Karstuntien risteyksestä eteenpäin. Viime vuonna routiolaiset keräsivät talkoilla noin 75 000 etanaa. Routio sai tästä Uudenmaan koti- ja maatalousnaisten ympäristöpalkinnon.

30. Lohjan taimisto

Taimiston historia alkaa vuodesta 1889, jolloin valtionpomologi Björn Lindberg perusti maan ensimmäisiin kuuluneen kaupallisen taimitarhan Lohjan Taimistot – Lojo Trädskolor Hiidensalmen toiselle puolelle Tytyrin ja Kiviniemen väliselle alueelle. Taimitarhan ylipuutarhuriksi tuli vuonna 1960 Tord Fonselius ja kuusi vuotta myöhemmin yritys siirtyi kokonaan hänelle. Siihen saakka alkuperäisellä paikallaan sijainnut taimisto oli jäämässä kasvavan kauppalan puristukseen ja 1960-luvun lopulla Fonselius siirsi taimitarhan toiminnan Hiiden ratsutilan alueelle, jonne hän muutti myös asumaan.

Fonseliuksen puutarha on suomen vanhimpia ja vaikuttanut paljon taimien kasvatukseen ja puutarhoihin Lohjalla ja Routiolla, samoin kuin Lohjan Puutarhaseuran vaiheisiin. Puutarhalla on aikoinaan jalostettu esimerkiksi lohjalaisia omenalajikkeitakin. Tytyrin taimiston paikalla toimii edelleen puutarha yritys, jonka nimi juontuu historiasta: Tytyrin Trekooli.

Vuonna 2008 valmistunut Hossantie vei osan taimitarhan alueista, mutta siitä huolimatta Fonseliuksen perhe jatkaa sen toimintaa

31. Hiiden ratsutila eli rustholli

Hiiden, eli Hiittisten kylässä oli 1500-luvulla viisi maatilaa, jotka Raaseporin linnaläänin vouti Nils Klemetsson hankki omistukseensa ja yhdisti 1605. Sen jälkeen Hiidestä tuli ratsutila, joten se joutui ylläpitämään ratsumiestä eli rakuunaa Ruotsin armeijassa.

Kartanoksi sanotun Hiiden ratsutilan 1770–1792 omistanut lääninviskaali Karl Burgman rakennutti edelleen olemassa olevan kaksikerroksisen päärakennuksen. Pohjoispuoleinen piharakennus on mahdollisesti sitä vanhempi ja eteläpuoleinen tilanhoitajan talo rakennettiin 1906, kuten myös Karnaistentien toisella puolella oleva kivinavetta. Kartanossa 1800-luvun alussa asuneen eversti Gustaf Fredrik von Wrightin hautaristi vuodelta 1811 on vanhin Lohjan kirkkomaalla säilynyt hautamuistomerkki.

Vuodesta 1822 Hiiden kartano on kuulunut Wickströmin suvulle seitsemän sukupolven ajan. Vuonna 1900 siihen liitettiin samalle omistajalle tullut Roution ratsutila. 1900–50 Hiiden kartanon isäntänä ollut Axel Wickström oli merkittävä vaikuttaja silloisessa Lohjan kunnassa ja sai kunnallisneuvoksen arvonimen. Maanviljelysneuvos Gunnar Wickström omisti kartanon 1961-2018 ja myi 1964 suuren maa-alueen silloiselle Lohjan maalaiskunnalle Roution asuntoalueen rakentamista varten.

Kartano on ollut tyhjillään viimeiset 15 vuotta. Viimeisimmän omistajan jäljiltä tila on jäänyt perintöriidan keskelle.

Pihalla kasvaa isoja, kartanomaisia puita, kuten saarnia, lehmusta, vaahteraa ja hevostakanjaa.

Hiiden kartano

lohjanhistoria.fi/2021/02/17/hiisi/

Hiiden kartanon pihan läpi kulkee Karnaistentie, joka jatkuu ja päättyy edelleen Kisakallioon. Lohjan alueesta oli tullut houkkutteleva kesänviettopaikka sen jälkeen, kun rautatie valmistui vuonna 1873. Hormajärven rannalla on ollut huvila-alue 1800-luvun loppupuolella, mutta näitä rakennuksia ei ole säilynyt.

Karnaistentien ja Hossanmäentien risteyksestä löytyy nykyisin kartanoksi kutsuttu Koivulan tila. Päärakennus on muutettu hotellikäyttöön vuonna 2011. Piha-alueelta löytyy kesäisin myös kahvila. www.koivulankartano.fi/historia/

32. Sahauspaikka

Kivinavetan takaa löytyy kartanon vanha sahauspaikka, joka on poistunut käytöstä 1960-luvun lopulla.

33. Vanha Hiiden ja Roution ratsutilojen välinen tie

Hiiden ja Roution ratsutilojen tilakeskukset yhdistävä tie näkyy jo 1780-luvulta olevassa kartassa.

Hiiden puoleisessa päässä se alkaa kivinavetan pohjoispuolelta ja sijaitsee kokonaan metsässä, jossa se ohittaa pienen nimettömän lammen. Roution puoleinen osa tiestä johti peltojen halki kumpareelle, jolla ratsutilan rakennukset sijaitsivat.

Tien merkitys lisääntyi vuonna 1900, kun molemmat tilat tulivat samalle omistajalle ja niiden työväki työskenteli tarpeen mukaan kummallakin tilalla. Roution puoleinen osa tiestä katkesi, kun moottoritietä Karstuntielle johtava Hossantie valmistui 2008.

Liike- ja kuuntelukävely vanhalla tiellä

1. Pysähdy hetkeksi päiväkodin vierustalle metsään jatkuvalle Vanhalle Roution tielle. Ole hetki paikallasi ja anna hengityksen tapahtua. Kenties voit sulkea myös silmät. Kun tunnet olevasi levollinen, voit keskittyä tunnustelemaan maata jalkojesi alla. Koeta tulla tietoisiksi myös siitä, minkälaista tietoa saat omasta kehostasi ja ympäristöstä eri aistien välityksellä. Jos pidit silmiäsi kiinni, voit nyt avata ne hitaasti ja katsella kaikessa rauhassa eri suuntiin. Yritä samalla tulla tietoisiksi myös siitä mitä kuulet. Anna korvillesi hetken aikaa tottua

ääniympäristöön ja havaita sekä hahmottaa sen keskeisimpiä piirteitä. Koeta havaita mahdollisimman monia erilaisia ääniä ja niiden ominaisuuksia. Kutsuvatko jotkut äänet sinua liikkumaan niitä kohti, tai saavatko ne sinut kääntämään päätäsi, jotta voisit nähdä mistä suunnasta ja äänilähteestä ne ovat lähtöisin? Anna itsellesi lupa viipyillä ja liikusella näiden havaintojen äärellä sopivaksi kokemasi ajan.

2. Kun tunnet olevasi valmis, voit jatkaa matkaasi kohti metsää. Anna vauhtisi vähitellen hidastua. Kokeile kuinka hitaasti voit liikkua, mutta tunnet kuitenkin yhä olevasi liikkeessä. Voit päättää kuinka pitkän matkan kuljet hitaasti ja missä vaiheessa nopeutat taas vauhtia. Huomaatko vaikuttaako liikkeen nopeuttaminen tai hidastaminen siihen mitä kuulet ja miten kuuntelet? Haluaisitko hetken ajan improvisoida ja antaa erilaisten impulssien, kuten kuulemiesi äänien vaikuttaa liikkeeseesi ja muutoksiin vauhdissa.

Voit toistaa edellä kuvatun harjoitteen muutamia kertoja ja havainnoida muuttuuko kokemus liikkeestä ja ympäristöstä toistojen myötä. Voit myös verrata tätä harjoitusta toisella vanhalla tiellä (kohde 5) mahdollisesti tekemäsi harjoitukseen.

34. Roution ratsutilan kivinavetta

Roution ratsutila eli rustholli oli itsenäinen maatila 1800-luvun loppuun saakka, jolloin se tuli viereisen Hiiden kartanon omistukseen. Roution kylässä oli kaksi maatilaa vuoteen 1647, jolloin ne yhdistettiin. Toisesta oli tullut ratsutila eli rustholli vuonna 1634, joten tila joutui ylläpitämään ratsumiestä eli rakuunaa Ruotsin armeijassa.

Tilojen rakennukset ovat alun perin sijainneet nykyisen Ratsutilantien pohjoispuolella Kylätontintien läheisyydessä. 1700-luvun lopulla ratsutilalle rakennettiin uudet asuin- ja talousrakennukset nykyisen Ratsutilantien eteläpuoliselle mäelle.

Roution ratsutilan viimeinen isäntä oli Selim Wikström, joka vuonna 1899 myi Roution serkulleen Hiiden ratsutilan isännäksi tulevalle Axel Wikströmille. Roution tilakeskuksessa oli yksikerroksinen 1780-luvulla rakennettu pitkä päärakennus, joka purettiin 1960-luvulla ja talousrakennuksia, joista on säilynyt vain kivinavetta. Se on peräisin 1800-luvulta, mutta sen tarkka rakennusvuosi ei ole tiedossa.

Kivinavetta on mahdollisesti purku-uhan alla.

35. Siirtola- ja koulupuutarha

Vasemmalla on kivijalka, jonka oletetaan liittyvän paikalla sijainneiden kalojen viljelylammen talousrakennuksiin. Sen vierestä lähtee myös polku paikkaan, jossa sijaitsi ennen kaupungin siirtolapuutarhapalstoja. Nykyisin peltoalueella on Roution koululaisten koulupuutarha.

36. Roution rautakautinen hautaröykkiö.

Kivinavetan takana mäen päällä on Roution rautakautinen hautaröykkiö. Kiviröykkiöhauta sijaitsee Roution vanhan kylätontin eteläpuolella. Kivistä koostuva maanpinnalle kumpuna erottuva röykkiö on halkaisijaltaan n. 5 m ja korkeudeltaan n. 50 cm.

Maanpinnalla ei ole erotettavissa kiviä, vaan ne ovat irtaimen maalajin tai humuksen peitossa. Tyypillistä on myös, että röykkiön päällä kasvaa kataja.

Rautakaudella 500 eaa. - 1200 jaa. hautaukset tehtiin polttamalla vainaja usein erilaisten tarve-esineiden kanssa ja polttopaikan päälle kerättiin kivistä matala röykkiö. Lohjan Paloniemessä olevat rautakautiset hautaröykkiöt ovat samanlaisia. Roution hautaröykkiötä ei ole tutkittu arkeologisesti.

“BONUS” A Löydätkö pellen nenän?

Jos poikkeat Roution Monitoimijatalon päiväkodin kulmalta metsään kohti vanhaa pururataa, voit löytää “Pellen nenän”. Eräs routiolainen perhepäivähoitaja alkoi lasten kanssa kutsua tätä vanhan pururadan ja koulun pihan välisen oikopolun varrella olevaa kallioon kiinnitettyä punaista teräspyörylää pellen nenäksi. Nimi Pellen nenä on elänyt ajan mukana ja moni jo aikuinen muistaa missä tavataan, jos sovitaan, että “nähdään Pellen nenällä”. Löydätkö sinä Pellen nenän?

Pellen nenä onkin oikeasti korkeuskiintopiste. Lisätietoja yle.fi/uutiset/3-11620237

“BONUS” B Laulusilta

Koulun urheilukentän takaosassa on oja, jonka yli menee silta. Lapset perhepäivähoitajan kanssa ylittävät sillan aina laulaen Kolme pukkia -laulua: "Pikku pukki bää bää kipitteli sillalle, sen uhkas syödä peikko..."

Jos kiinnostuit niin voit käydä katsomassa siltaa ja miettiä mitä sinä laulaisit sitä ylittäessäsi. Tai vaihtoehtoisesti halutessasi voit katsoa ympärillesi ja miettiä tuleeko mieleesi joku laulu juuri siinä kohtaa missä nyt olet?

Lisätietoja Routiosta

Kirjoja

Lohjan yhdistymisen juhlaKirja

Alkuperäinen julkaisuajankohta: 1996

Kirjoittajat: Raimo Lintuniemi, Andrew Gardiner, Jan-Erik Enlund

Lohja: menneisyyden kertomaa ja tämän päivän kuvia

Kirjoittajat: Raimo Lintuniemi, Jan-Erik Enlund, Andrew Gardiner. Unknown, 125 Pages, Published 1996.

Eeva Joenpellon Lohja-sarja

Lohjan kylät ja kaupunginosat

Kirjan mukana voit tehdä kotiloissa kiertomatkan Lohjalla, jos se on jäänyt tekemättä. Näet monimuotoisen Lohjan paikallisten asukkaiden silmin.

Ostopaikat ja lisätietoja: www.lohjan kylat.fi/kylat-ja-kaupunginosat-kirjahanke/

Kirkhakkinen – Lohjan kotiseutulehti: digi.kirjastot.fi/collections/show/437

Routioseura julkaisee asukkaille tiedotuslehtistä n. 4 kertaa vuodessa nimellä Roution riemut. Siitä löytyvät alueen ajankohtaiset tapahtumat, aikatauluja ja yhteystietoja. Julkaisut ovat luettavissa seuran nettsivuilta kohdassa Julkaisut. Lehtinen jaetaan kaikkiin alueen talouksiin. www.routioseura.fi